INTERPRETATIE ENDE Verclaringhe van seeckere twijfelachticheden ende swaricheden die voorgevallen zijn inde Ordonantie ende eeuwich Edict vande Eerts-Hertoghen onse Souvereyne Princen / vanden xij. Julij in dit Jaer M. DC. XI.

Ghemaeckt tot beter directie van de saecken van Iustitie inde Landen van herwaerts over.

Tot Ceulen in't Jaer Christi. 1644.

Digitized by Google

Digitized by Google

INTERPRETATIE ENDE VERCLARINGHE.

OP't vertooch aen de Eertzhertoghen onſe Souverepne Princen ghedaen / bp den Preſident ende Luyden van haren grooten Rade / ende bp ſommighe Magiſtraten ende Officiers van hare principaelſte Steden / dat in hare Ordinantie ende eeuwich Edict vanden tweelfſten Julij leſtleden / bevonden wierden eenighe ſwaricheden ende twijffelachticheden / die alreede veroorſaeckt hadden ende hier naemaels noch ſouden moghen veroorſaecken vele proceſſen ende gheſchillen. Waer inne goet ware te verſien bp verclaringhe ende reſolutie vande ſelve twijffelachticheden ende ſwaricheden. Ware Hoocheden / hebbende op alles ghehadt het advijs van die van haren Secreten Rade / hebben ghedaen / ende doen bp deſen de verclaringhen ende interpretatien hier naer volghende.

Eerſt dat onder het thienſte Article vande voornoemde Ordinantie / inhoudende / dat voordaen publicatie ſoude ghedaen worden vande enqueſten in de plaetſen daer zp eertijden plochten ſecreet te blijven / niet en worden begrepen de informatien / ende andere thoonen / belepdt in criminele ſaecken / maer datmen ten opſien vande ſelve / hem ſal reguleren / gheliick ende inder bueghen ende manieren alſmen van oudts ghewoone is te doene / ende tot noch toe ghedaen heeft / Ten waere dat hier naemaels ter begheerte vande Staten van eenighe Provincie / oft provincien heure voorz. Hoocheden ghemoveert wierden anders daer inne te ordineren.

Dat oock de ſelve publicatie niet en ſal ghedaen worden vande enqueſten / ghehouden in civile materien / inde ſaecken ende proceſſen die in rechte gheſloten waren ten tijde vande publicatie vande voorſchz. Ordinantie / niet tegbenſtaende dat vande commiſſen daer inne gheweſen / ware gheappelleert / ende de ſaecke van appellatie niet te vollen gheinſtrueert.

Item dat inde proceſſen daer / volghende de voornoemde Ordinantie valt publicatie van de enqueſten / de parthen de ſelve publicatie ghedaen zijnde / ſullen dienen bp een volume van repprochen ende contradictien tegbens de perſoonen ende depoſitien ende ghetupghen / waer

toe zp niet meer en sullen hebben als eenen termijn oft dilay / ende t'selve sal oock alsoo onderhouden worden / aengaende de salvatien.

Maer en sullen de partijen niet ontfanghen worden om te doen nieuwe enqueſten / op de feyten begrepen in hunne repzochen ende salvatien / ten ware den rechter bp de visitatie vanden Pzocesse bevonde / dat t'selve sonder partijen te admitteren tot alsulcken nieuwe thoon / niet en souden connen ghedecideert worden / t'waere om het cleyn ende insuffisant ghetal vande ghetunghen / niet behoozlijck wederlept zijnde / oft om andere eenighe dierghelijcke oozsaecken / in welcken ghevalle / ende anders niet / sal den Rechter vermoghen partijen alleenelijck te admitteren ten thoone van sulcken feyten bp repzochen ende salvatien ghepoſeert / als hp sal bevinden ontfanckbaer / ende ter materie pertinent te zijne.

Verclaren voozts hare Hoogheden / dat onder de goeden van de welcke bp het veerthienste articule van haere voozschzeven Ozdonnantie verboden is ghifte te doen tot pzoffijte vande Momboirs / Administrateurs / ende andere persoonen / in het selve Articule vermelt / zp verstaen begrepen te zijn renten / beseth oft niet beseth / huysen / ende andere goeden / hebbende natuere van gronden ende erff-goeden / al ist dat de selve bp de costuymen vande plaetse gheacht worden voor meubien in materie van succesſie / oft andere ghelijcke saecken.

Ende bp ampliatie van het voornoemde Articule / verclaeren / dat het ghebodt daer inne begrepen / sal ooch stadt grijpen over / ende ten respecte van gorden / zijnde upter natueren roerlijck ende haeffelijck / niet willende nochtans beletten / dat van sulcke roerlijcke ende haeffelijcke goeden sal moghen ghedaen worden eenighe taemelijcke ende maetelijcke liberaelheydt aen de voozschzeven Momboirs / Administrateurs / ende andere Persoonen inden voozschzeven articule verhaeldt / heure Huysvrouwen oft kinderen / naer advenant vande middelen / ende de ghestaedtheydt van de Ghevers oft Testateurs / ende verdienſten vande beghifte / stellende t'selve in ghevalle van swarichheydt / ter arbitragie van den Rechter om bp hem daer inne ghezondonneert te worden / naer billicheydt ende redene.

Item dat het inhoudt vanden sesthienſten Articule der voozschzeven Ozdonnantie sal onderhouden worden / niet alleenelijck aengaende de substitutien ghemaeckt / naer date vande publicatie van de selve Ozdonnantie / ende de ghene die in toecomende tijden noch sullen moghen ghemaeckt worden / maer in't regard van alle voozgaende substitutien ende

ende Fideicommissen die noch niet gheopent / noch gheballen en waren ten tyde vande voorsz. publicatie.

Ende want inden Neder-duytschen text vande voorschreven Ordonantie ende eeuwigh Edickt / hen ontmoeten eenighe duysterheden door het overzetten / uyter Franchoysschen taele / haer Hoogheden verstaen datmen inde swaricheden dier souden mogen rysen uyt dese oorsaecke / hem sal moeten ghedraeghen totten text uytgheven in't Franchois.

Bevelen ende ordoneren voorts dat dese teghenwoordighe interpretatien ende verclaringhen / sullen ghepubliceert worden in alle plaetsen daermen ghewoonlyck is uytroepinghen ende publicatien te doen / op dat niemandt daer van onwetenschap en pretendere / maer dat een yeghelyck hem regulere volghende d'inhoudt van dien ghedaen te Mariemont den XXIIII. dagh van November / in't jaer ons Heeren / duysent / ses hondert ende elffe.

Aldus gheparapheert, G. Vt.

Onderschreven, Y. ALBERT, A. YSABEL.
Ende meer onderwerts, Ter Ordonantie van haere Hoocheden.

Ende Onderteeckent

Verreycken.

ANNO M. D. XL.

Ordonnantie vanden Jare XL. op t'stuck vande pollicye / ende anderen poynten ende articlen dies aengaende.

KAERLE bpder gratie Godts Roomsche Keyser altijdt vermeerder s'Rijcks / Coninck van Germanien etc. Allen den ghenen die desen onsen teghenwoordighen brief sullen sien salupt. Alsoo wp teghenwoordelijck ghecommen zijn in onsen landen van haerwaerdts-over / om te voorsiene ende ordene stellen dat de selve ghere-geert ende ghegouverneirt werden in goeden iusticie ende pollicie / onder de devocpe van onse Moeder der heyligher Kercke / Ende om t'extirperen de dwalinghen ende hereſyen / die in eenighe plaetsen van onse voorschreven landen verspreydt ende ghedivulgheirt zijn gheweest / ende oock om te remedieren ende verhoeden de groote costen ende lanckheydt van pro-cesse / ende ten eynde dat de Justicie in onse voorschreven landen loop hebben magh / ende ghelijckelijck gheadministreert werde den rijcken / ende den armen / ter welvaert / oorboor / voorspoet ende ruste vande selve landen / Wp eenighe nieuwe ordonnancien ghemaeckt hebben / bevelende allen on-sen Officieren die te doen publiceren / ende uptroepen ende seer scherpelijck te bewaren / ende onderhouden / onder de penen / breucken / ende amenden daer inne begrepen. Ende het sp soo dat wp begherende insghelijcks te versien op de pollicie van onse voorschreven landen / ende anderssins in al t'ghene dat wp bevinden souden dienende ter welvaert / ende profijte vande selve landen / hebben van nieuws doen oversien ende visiteren d'oude ordonnantien / ghemaeckt soo bp onse voorsaten / als bp ons. Ende na dien ons daer van rapoort ghedaen is ghewest / soo hebben wp bp rijp deliberatie van rade / bp advpse van onse seer lieve ende seer beminde vrouwe ende sustere / de Conninghinne Douwaghieren van Hongherijen / van Bo-hemen. etc. Voor ons Reghente ende Gouvernante in onse voorschreven landen van haerwaerdts over / de Ridderen van onser ordene vande hoofden ende lieden van onsen secreten rade / ende van onser financien / Ghecordineert ende ghestatueert / ende upt onser rechter wetenthepdt / ep-ghen wille ende volcommen maght / ordonneren ende statueren voor! edict ende eewighe Wet bp desen / t'ghene dat hier navolght. Inden ersten wp willen ende ordonneren dat onse ordonancien / die wp teghenwoor-delijck ghemaeckt hebben / soo op d'extirpatie vande secten ende here-sijen ghereprobeert van onser Moeder de Heylighe Kercke / als op de abbreviacie vande iusticie / ende oock onse ordonnantien lestmael ghe-

publi-

publiceert op t'ſtuck vander munte ſeer ſcherpelijck onderhouden ende ghe-
obſerveert ſullen worden naer hare forme ende in-houden / ende die overtre-
ders van dien ghepuniert / ende ghecorrigheert ſonder verdragh / favuer ofte diſſimulatie / ende dat jeghens hem ghepro-
cideerdt ſy ſommierlijcken (die waerheydt vander ſake alleenlijcken behent) ſonder bigheur van proces ordonnaris / Ende dat onſe voorſchreven vrouwe ende ſuſtere / ende t'hooft ende lieden van onſen ſecreten ende grooten raden ende andere raden provincialen / ſorghvuldich toeſight nemen te doen straffen ende corrigieren die Ballluus / Meyers / Schoutets / ende Schepenen / ende alle anderen Rechteren / Officieren / ende Wethouders / die negligheut oft in ghebreke weſen ſullen / te procederen / corrigheren / ende straffen die voorſeyde overtreders / oft die ghene die vertrech maecken / oft weyghe-
ren ſullen t'aenwyſen die boeten / amenden ende penen begre-
pen inde voorſeyde ordonnantien / oft die ſelve veranderen oft vermin-
deren ſullen. Ordonnerende allen onſen Officieren / ende dien van on-
ſen Vaſſalen / dat ſy onſe voorghenoemde Suſtere de Coninghinne / Regh-
ente / ende den hooſde ende lieden van onſen voorſeyden ſecreten rade / oft de Gouverneurs van onſe landen / adverteren oft overſchryven / ſoo wanneer ſy-lieden hier inne ghebreck bevinden ſullen op de pene / dat op hem te verhalene / ſonder dat ſy-lieden daer na haer ſullen moghen excuſe-
ren op vertreck of weyghertnghe vande Schepenen oft andere Wethou- Vande bancheroeten.
ders. Ende want in onſen voorſchreven landen daghelijckx ouercommen ende arriveren veel vremde cooplieden / ende groot ghetal van coopman-
ſchappen / van alle quartieren tot groote nutte / proffijte / ende welvae-
ren van onſen voorſeyden Landen ende die Onderſaten van dien. Wy be-
ghеerende dat de voorſeyde coopmanſchap haeren loop aldaer vryelijcken hebbe / ende ghefavoriſeert magh werden / Hebben in't jaer eenendertigh leſtleden / ghemaeckt ſekere ordonnantien jeghens de bancherouten / ſchuldenaers / ende fugitiven / die bedrieghelijcken ende doloſe / vervoe-
ren ende weghdraeghen t'ghelden die coopmanſchap vanden goeden vre-
den coopman ende andere eerlijcke Lieden die rechtveerdighe ignorantie hebben vande frauden vande voorſeyde bancheroeten ende fugitt-
ven / welcke ordonnantien niet bewaert noch onderhouden zyn gheweeſt / alſt wel van noode hadde ghewеeſt / Boven dien dat eenighe hen vervoor-
dert hebben onſe voorſeyde ordonnantien te gloſſeren ende interpre-
teren anders dannen behoordt / ten voordeele vande voorſchreven bancheroe-
ten ende fugitiven. Wy willende hier inne verſien / hebben ghecordonneert ende ghеſtatueert / ordonneren ende ſtatueren / dat alle Coopmannen ende Coop-vrouwen / ende andere Schuldenaers / van wat conditie oft qualiteyt ſy zyn / die hen abſenteren ſullen van de leſte plecken van hare reſi-
dentie / ſonder betaelen oft te vernoeghen haer Crediteurs / ende heymelijc-
hen transporteren / oft verſwyghen ſullen haerlieder goeden / om de ſelve te bedrieghen / ſullen ghehouden ende ghеacht werden voor openbaere dieven / als ſtraedt-ſchenders ende vyanden vander ghemeene welvaerdt /

Ende

Ende ſulck hebben wp die verclaert / ende verclaren. Ozbonnerende allen onſen rechteren / ende Officieren die aen te taſten / ende apzehenderen / in wat plaetſe dat ſp die bevinden / dander dat de ſelve ſullen moghen ghebzupcken eenighe privilegie / vzyheyt / libertept / hoe dat het zp. Ende naer dat ſp die gheapprehendeert ſullen hebben / dat ſp jeghens hem procederen ſommierlycken / ſonder digeur van procesſe. Ende dat de rechters vooz de welcke ſp-lieden ghearcuſeert oft beſchuldigt ſullen weſen / indien hem blijcke vande voozſepden vluchte / ende bedzieghelijck transpozt / oft verſwijghinghe van hare goeden / die condemneren ter doodt metter coozde / ſonder faveur / verdzagh / faveur / oft diſſimulatie / op pene dat indien hier inne onſe voozſepde officieren oft rechteren / oft die van onſe Vaſſalen bevonden waren negligent / oft ooch wepgheringhe makende / dat ſp-lieden ſullen werden ghehouden ende verbonden / ende ſeer ſtercklijcken vervolght vooz die ghegheele ſchult vande voozſepde banckerouten ende fugitiven. Inſghelijcks alle de ghene die hem weetens de voozneemde banckerouten den fugitiven aſſiſtentie doen ſullen om hem te ſalveren ende transpozteren hare goeden ende coopmanſchappen / oft beleeren ſullen hare apprehencie / in wat manieren dat het zp / oft die verſwijghen ende bewaren / ſonder den rechtere vander plaetſe te verclaren / mitſgaders de ghene die hen onderwinden ende beleeden ſullen de saecken vande voozſepde bankerouten ende fugitiven in haren afweſen bp ghheſelſchap oft anderſins / oft de ghene die maecken ende van henlieden ontfanghen ſullen contracten / transpozten / oft ceſſien weſende ghesimuleert oft om meerdere ſomme dan hare rechte ſchult bedzaecht / ſullen ghehouden ende verbonden weſen te betalen / ende voldoen gheheelycken alle die ſchulden vande voozſepde bankerouten ende fugitiven / ende daer vozen moghen vervolght werden / als de voozſepde bankerouten ende fugitiven. Ende indien de voozghenoemde niet en waeren ſuffiſant de voozſepde ſchulden te betalen ende voldoene / Soo willen wp dat de leeſe lieden ghepunieert ſullen werden met gheeſſelinghe / die gheeſtelycke lieden bp aenſlane van hare tempozeele goeden / ende ſtellinghe van hupſ-bewaerders / ten exemple van andere / oft anderſins arbitralycken naer ghelegenthept vander ſake. Ende vooztz dat de vzouwen vande cooplieden die bankeroute ſpelen ende die inde teghenwoozdicheydt oft afweſen van hare mans haer ſullen openbaerlycken onderwonden hebben metter coopmanſchap in't vercoopen oft cooper / ſullen ghehouden weſen te verantwoozden vooz de ſchulden van hare voozſchreven mans. Voozts hebben wp verclaert ende verclaren dat alle contracten ende appointementen ghemaeckt metten voozſepden bankerouten ende fugitiven oft haerlieder Procureurs oft Factcurs / t'ſp van quytſcheldinghe van haerlieder ſchult / oft een deel van dien / oft van uptſtel ende atterminacie / mitſgaders alle alienatien / vercoop transpozten ende ceſſien van hare goeden / rechten / ende acciſen / ghedaen naer dien ſp-lieden bankeroute ende fugitiven gheweeſt zyn / als prejudiciable der ghemeene welvaert / ende

soo verre datse den Schuldenaers prejudicie dyaghen / sullen wesen nul ende van onweerden / sonder te moghen werden gheconfirmeert by eede / oft andere solemniteyt / oft by onse brieven. Verbiedende allen onsen Rechteren te confirmeren / ratificeren / oft appyoberen sulcke contracten / appointementen / vercoop / transporten oft cessien / oft in't wijsen daer op aenschou te hebben sonder dat van noode sy / hier omme te verwerven eenighe restitutie van ons oft andere wie hy sy. Ende bevelen seer scherpelijcken allen onsen Officiers ende Rechters / ende die van onsen Vassalen te procederen / ende doen procederen teghens de voorseyde bankierouten ende fugitiven / ende die te doen punieren ende brenghen ter doodt metter coorde alg boven. Niet teghenstaende dat sy haer Schuldenaers daer naer gheheelijcken voldaen / ende vernoeght hadden / op de pene van privatie van haeren officien / ende correctie arbitrale. Indien sy ghedooghden die voorseyde bankierouten oft fugitiven te converseren / inde limiten van haer-lieder jurisdictie ende officie / naer dat sy de voorschreven Crediteuren ghecontenteert souden hebben. Ende verbieden allen onsen Vassalen / Officieren / Rechteren / Steden ende Ghemeenten / ende anderen onsen Ondersaeten / van wat authoriteyt dat sy zijn / eenighe Schuldenaers te ghevene / consenteren / oft accorderen / vryheydt / libertevdt / saulfconduyt / seckerheydt van lyve oft lede / ten achterdeele van haere Crediteuren. Maer bevelen hem / dat sy tot allen stonden des versoght wesende / die selve arresteren ende ophouden / ter tydt toe dat sy gheskelt sullen hebben goede ende suffisante cautie te rechte te staene / ende t'ghewijsde te voldoene / op de penen ghehouden ende verbonden te wesen te betaelen de schulden vanden voorschreven bankierouten.

Item want vele cooplieden hen vervoorderen hare huysvrouwen te constituëren groote douwarien ende excessive giften / ende ghewin op haren goeden / soo om houwelijck te doene als om te salveren haer lieden goeden by haerlieder voorseyde huysvrouwen ende kinderen / ende daer nae werden bevonden insuffisant te betalen / ende contenteren hare schuldenaers / ende willen hare huysvrouwen ende weduwen ghepreferreert werden voor alle schuldenaers / tot groot achterdeel vanden loop vander coopmanschap. Wy willen ende ordineren dat de voorseyde huysvrouwen die voordaen houwelijck met cooplieden contracteren sullen / niet en sullen moghen pretenderen / hebben oft ontfanghen eenighe douwarie / oft ander ghewin / op de goeden van hare mans / oft nemen deel ende portie inde acquesten ghedaen by de voorseyde mans oft staende haren houwelijck / al waert soo dat sy geerft oft beleent waren / ter tydt ende wylen toe dat alle de crediteuren van hare voorseyde mans betaelt ende ghecontenteert zijn / ende de welcke wy willen als desen aengaende / ghepreferreert te werdene voor de voorseyde huysvrouwen ende weduwen / behoudens den selven haer recht van preferentie / sulck als hem competeert / upt redene van haren houwelijcken gaven / by haer in't houwelijck ghebracht / oft hem ghegheven oft ghesuccedeert van haren vrienden ende magen. Vander Douwarie.

Digitized by Google

Van monopolie.

Item om te verhoeden die schaden procederende van monopolen/ ende onbehoorlijcke contracten / die vele coopmans ende ambachtslieden maecken / ende ghebruycken in onse landen van herwaerts over/ ten achterdeele vanden anderen goeden / ende rechtveerdighen coopman ende ambachtslieden / ende ieghens de ghemeene welvaert. Soo hebben wy ghordineert ende ghestatueert / Ordonneren ende statueren / dat gheen coopman / ambachtsman oft andere / hem en voordere te maecken contract / partije oft appointement / smaeckende monopolien / oft preiudiciable der ghemeene welvaert / ghelijck te coopene alle de coopmanschap van eender soorte / om die onder hem te bewaren / ende daer na dit te vercoopen tot excessiven prijse / ende andere ghelijcke / op de pene van confiscatie vande goeden ende coopmanschap alsoo ghecocht ende boven dien van arbitrale correctie. Verbiedende alle steden / ghemeenten/ collegien van cooplieden / consulten ende supposten / lichamen van ambachten oft gulden / ende alle anderen / te maken enighe statuten / ordonnantien / smakende monopolie / oft preiudiciable der ghemeene welvaert / te niet doende ende abolerende alle ghelijck die hier voortijdts ghemaeckt zijn ghewest / als nul ende van onweerden. Niet teghenstaende eenighe confirmatie ghenerale / oft speciale hier op verworven / Bevelende den president ende lieden van onse Souverepne hoven ende Raden provinciale / soo wanneermen voor hen-lieden sal willen procederen / oft exhiberen sulcke statuten / ordonnantien / ende edicten / die te verclaren nul ende van onweerden / Ende boven desen (by de selve sententie die sy pronuncieren sullen op't principael proces / sonder dat van noode zy / die hieromme te calengieren oft jeghens de selve te doen procederen) arbitralijcken te corrigeren de ghene oft den ghenen die de voorsepde statuten exhiberen / oft sustineren sullen.

Van onbehoorlijck ghewin op t gelt ende van woucker.

Item / want enighe cooplieden hanterende ende frequenterende onse voor-sepde landen / postponerende haer eere ende salighepdt / hen verwoorderen om haerlieder gierighepdt te voeden / te doene alleenlijcke coopmanschap met gelde / ghevende t'selve op ghewin / ende excessijf frait / sonder onderscheet oft distinctie te maecken tusschen interest / t'welck den goeden coopman ghevoorloft ende toeghelaten is / naer t'ghewin dat hy inder redelijckhepdt soude moghen doen/ ende der woucherije / allen kersten menschen verboden tot seer groote schade vander ghemepne welvaert / in sulcker voeghen dat sonder daer inne te voorsiene / by successie van tijdt / alle t'stuck vander coopmanschap bekeert sal werden in woucherije / t'welck causeren soude t'verlies van sielen ende enorme prejudicie der ghemepne welvaert / sonderlinghe den landen van herwaerts over. Wy willende hier inne voorsien / soo tot salichepdt vande zielen / conservatie van onsen heplighen kersten gheloove / als om te schouwen de voorsepde inconvenienten / Hebben ghordineert ende ghestatueert / ordonneren ende statueren by desen / dat gheen cooplieden hanterende ende verkeerende in onse voorsepde Landen / en sullen moghen gheven gheldt op frait oft ghewin / hooghere dan den penninck twaelve

t'waelve op't hondert voor een jaer ende daer onder / naer t'ghewin dat zy waerschijnelijcken souden moghen doen / emploperende t'selve gheit in coopmanschap. Verclarende alle contracten ende obligatien by de welcke men soude moghen nemen grooter ghewin / dan voorsept is / voor woeckerye / ende over sulcke nul ende van onweerden.

Verbiedende ooch alle onse Ondersaten / van wat conditie oft state sy zijn / hem niet onderwindende met coopmanschap / ende niet hebbende ghesellschap met Cooplieden om seker ghewin te hebben alle jaer / op de pene van confiscatie van t'voorsepde gheit / ende boven dien ghehouden / ende gheacht te werden openbaer Woeckerers / ende over sulcke ghestraft ende ghecorrigheerdt. Ende alsoo om te verhoeden de abusen procederende vande diversitepdt vande costumen / diemen ghebruyckt in onse voorsepde Landen / ende voorsien totte inconvenienten / dier upt spruyten / overmidts datmen dickwils bevindt in een plaetse contrarie costumen / ende ooch schouwen die costen / die de parthen doen moeten om de voorsepde costumen te doen verificren / Wy by onse Ordonnantien in't Jaer eenendertigh lestleden bevolen hadden / dat alle de costumen van onse voorsepde Landen van haer-waerts over / souden werden ghereduceert ende by ghescrifte ghestelt / gheaccordeert ende ghedecreteert. T'welck over al niet gheobserveert achtervolght noch ghedaen en is gheweest. Waeromme begherende totte voorsepde abusen te versien ende totte abbreviatie vande Justitie / Wy Ordonneren ende statueren dat alle Officieren ende Wethouders van den steden groote ende kleyne / Bailliuwen / Prevosten / ende andere Officieren van alle Quartieren / ende elck van hen respectivelijck in't sijne voor haere Schependommen / Heerlijcheden / Bailliuschappen / Prostdien ende Ampten sullen ghehouden wesen ter reschriptie van onser voorsepde Justere binnen den tijde dien sy Ordonneren sal / haer over te brenghene de costumen van elcken Quartiere / schriftelijck gherechtigheert by goede declaratie om die te sienc ende visiteren / ende met goede ende rijpe deliberatie van Raede / die te decreteren / ende Ordonneren op de onderhoudenisse van dien / t'ghene dat naer recht ende redenie / ende ten meesten oorbare / welvaeren ende profijt van onse voorschreven Vassallen ende Ondersaeten / behoozen sal. Insghelijckr om te verhoeden die questien ende ghescbillen die daeghelijckr rijsen tusschen de gheestelijcke Rechteren ende de onse / ende voorsien tot der schandalisatie daer upt spruytende / Wy Ordonneren ende statueren dat de voorsepde gheestelijcke Rechteren niet en sullen moghen ghebruycken van censuren / oft van monitien comminatoire / van censuren teghen onse Officieren / ende weerlijcke Rechteren / ter cause van haere Officien / Maer sullen ghebruycken van requisitie / naer de welcke de weerlijcke Rechteren / indien sy de selve niet en willen optempereren / sullen ghehouden wesen te schorsene alle voordere procduren / voor den tijdt van eender Maendt. Ten eynde dat die voorsepde gheestelijcke Rechteren / oft haer Promoteurs ende

Vande abbreviatie vande Justitie.

Wat recht de gheestelijcke Rechters hebben sullen over de weerlijcke Rechteren.

Digitized by Google

Officieren moghen tydt hebbem hem te verſiene / ende verwerfvene behoozlijche prouiſie van Juſtitie vanden Overſten vande voozſeyde weerlijche Rechteren / ende niet weſen ghefrusteert van haere requiſitien op de pene dat in dien daer-en-boven onſe voozſeyde Officieren continueerden de voozſeyde procedueren / daer af arbitralijcken ghecozrigheert te werden.

Van teſtamenten te ſtellen.

Dat alle ghiften by teſtamente / legatien / ghiften by levende lijve / oft in ghevalle de doodt / ghedaen by minre dan van vijfentwintigh jaren / van onroerlijche goeden / oft by de welcke de onroerlijche goeden ſouden belaſt weſen met een ſomme van ghelde oft rente / ten lijve / oft eeuwelijck / tot pzoffijte van haere Curateurs / Bewaerders / oft andere heure Adminiſtrateurs oft van haeren kinderen / oft tot pzoffijte van haeren Peters ende Meters / oft van haeren Concubijnen / ſullen weſen nul ende van onweerden: Behelende allen Rechteren dat alſoo te wijſene. Dat alle Notariſen ghealmitteert ende gheappzobeert / ſullen ghehouden weſen te maecken goedt ende rechtveerdigh Regiſter ende Pzotocolle / van allen contracten / teſtamenten ende andere acten die ſy paſſeren ende ontfanghen ſullen / ende de ſelve regiſtreren by ozdene dat ſy die ontfanghen ende ghepaſſeert ſullen hebben. Ende in't eynde van elck contracht / teſtament oft andere acte / treckenen t'voozſeyde Regiſter / ende t'ſelve wel bewaeren om daer toe recours te hebben wanneer dat van noode weſen ſal / Op de pene ghepzeveert te weſene vanden voozſeyden ſtaet / ende verclaert inhabel immermeer te moghen exerceren officie / ende boven dien arbitralijck ghecozrigheert. Ende verbieden den voozſeyden Notariſſen te ontfanghen oft paſſeren eenighe obligatien / gheloften / oft contracten / alienatien / Teſtamenten / oft leſten wille / van Perſoonen onbekent / Ten ſy dat de ghetuyghen gheſtelt ſijn inde voozſchzeven obligatien / oft andere acten voozſchzeven Lieden van eeren / weerdigh van gheloobe bekende zijn den voozſchzeven Notariſſen / ende dat ſy affirmeren dat de Perſoonen ſulcks zijn als ſy hem baptiſeren oft nommen. Ende tot deſen eynde ſullen die voozgheneemde Notariſen ghehouden weſen t'ſelve te verclaeren in haer inſtrument / ſeggghende inde teghenwoozdigheydt van ſulcke ende ſulcke ghetuyghen diet ghepaſſeert ende ghepaſſeert hebben / etc.

Wande Notariſen.

Wy willen oock dat de voozſeyde Notariſen in haer inſtrument inſchzijven ſullen de plaetſe vanden domicilie / oft woonſtede vande Perſoonen / die eenighe acte voor hen paſſeren ſullen / Alles op de pene van arbitralijcken ghecozrigheert te werden. Dat alle ſalariſen van alle Advocaten / Procureurs / Secretariſen / Medecijns / Chirurgijns / Apothecariſen / Clercken / oft Notariſen / oft oock andere Arbeyders / huere van dieners oft Dienerſſen / Middelgaders den pzijs van coopmanſchap ter ſtede ghelevert / betalinghen van ghebozghde ghelaghen / ſullen moeten ghebeyſcht werden / indicielijcken binnen twee jaeren vanden daghe vanden dienſte oft arbeydt ghedaen / coopmanſchap ghelevert / oft ghelagh ghebozght / ſonder na den voozſeyden tydt overleden zijnde / daer af te moghen doen verdoigh met rechte. Ten zy dat ſy daer aff cedulle oft Bzieff van Obligatie / upt crachte vander welcker men ſal moghen volghen ſulcke ſchulden binnen x. jaren

Van ſchult en ſchuldenaers.

ren teghens den principalen verobligeerden. Maer indien sy van levende lijve ter doodt comen / soo salmen ghehouden wesen t'voorseyde verbolgh met rechte te doen teghens d'erfghenamen ooch binnen ij. jaren na t'overlijden vanden ghe obligheerden te relienen vanden daghe dat die Crediteur sal kennisse ghehadt hebben van't overlijden van sijnen Schuldenaer / ende daer naer niet. Maer naer d'expiratie van den voorseyden tijdt / sulcke schulden sullen gheacht werden behoorlijck ghequeten / ende voor de selve en salmen gheen actie hebben. Ende want daghelijckx veel inconvenienten ghebeuren in onse voorseyde Landen overmidts de heymelijcken houwelijcken die ghecontracteert werden tusschen jonghe-lieden sonder advijs / raedt ende consent van vrienden ende Maghen van beyde sijden. Wy aenmerckende / dat naer dispositie van ghescheyven rechte sulcken houwelijcken niet en corresponderen tot eerbaerheydt ende goede ghehoorsaemheydt / ende ghemeynlijck comen tot swaeren eynde / Willen ordonneren ende statueren / dat indien pemandt hem vervoordere te solliciteren oft verleyden eenighe jonghe dochtere / niet ereederende den ouderdom van twintich jaren met gheloste / oft anderssins met haer houwelijck te contracterene / oft by faute contracteren houwelijck sonder consent van Vader ende Moeder vande voorseyde Dochtere / oft vande meeste vrienden ende maghen / ghevalle sy Vader noch Moeder en hadde / oft vande Wethouders vander plaetse / dat sulcke man te ghenen tijde en sal moghen nemen oft hebben eenighe douwarie oft ander ghewin / t'sy upt crachte van contracte voort houwelijck van costume vanden lande / by testament / gifte / overdraghe cessie / oft anderssints in wat manieren dat het sy / op de goeden die de voorseyde dochter sal moghen achterlaten / al waert soo dat sy naer t'houwelijck volbracht synde / vereereghe t'consent van Vader ende Moeder / vanden voorseyde vrienden ende maghen / oft vanden justicie / waer op wy in dit stuck gheen regard en willen ghenomen hebben. Insghelijcks indien eenighe dochter oft vrouwe haer vervoorderde te contracteren houwelijck met eenen sone niet ereederende d'ouderdom van xxv. jaren / sonder consent van Vader ende Moeder oft vanden naesten vrienden ende maghen / oft van die vander Justitie vander plecke / sulcke vrouwe en sal nemmermeer moghen nemen oft lichten eenighe douwarie oft ander ghewin op de goeden die sulcke man sal moghen achterlaten / t'sy upt crachte van contracte van t'houwelijcke van costumen vanden lande / by testamente / ghifte overdraghe cessie / oft anderssins in wat maniere dat het sy / al waert soo dat sy na t'houwelijck gheconsommeert / vereereghen t'consent van vader ende moeder vanden voorschreven vrienden ende maghen oft vander justitie / waer toe wy niet en willen regard ghenomen te werdene. Voorders verbieden wy alle onsen onderseten niet teghen voorsydigh te wesene / consenteren oft accorderen sulcke houwelijcken / ghedaen sonder consent van Vader ende Moeder vanden naesten vrienden oft vander Justitien / oft ontfanghen / onderhouden / oft logieren sulcke ghehouwde in haren huyse / op de pene van hondert gouden Carolus guldens oft andere groote pene arbitrale.

Vande heymelijcke houwelijcken.

Verbieden oock alle Notarissen te ontfanghen eenigh contract voor t'houwelijck oft andere ghelofte om te comen tot sulcke houwelijcken op de pene van privatie van hare staten / ende boven desen arbitralijck ghecorrigheert te werden. Bevelende alle onse Officieren Fiscalen te nemen/ goet toesight te doen / bewaren ende onderhouden dese ordonnantie / ende calengieren ende doen punieren die overtreckers der selver sonder faveur oft dissimulacie. Ende ten eynde dat de ghemeene saecken van onse voorseyde Landen moghen wel ende deughdelijck ghead-ministreert werden / Wy bevelen ende ordonneren de Commissarisen die wy alle jare senden om te vernieuwen de wetten van onse voorseyde landen / mitsgaders allen de ghene die last hebben te kiesen oft nomineren de persoonen die inde wet behoorden te syne / oft te hebben d'administratie vande ghemeyne saken / oft vande incomen van onse steden oft ghemeenten te nemen/ kiesen ende nomineren op haren eedt / die nutste lieden ghequalificeert ende bequaem als sy sullen konnen ghereconverren / sonder hier inne te vseren van onbehoorlijcke jonste / oft aenschou te nemen op naderhepdt oft maechschap.

Van't kiesen ende ordonneren der Wetthouders.

Verbiedende seer scherpelijcke te nemen / kiesen oft nomineren eenighe openbaer overspeelders oft notoorlijcken ghediffameert van andere delicten oft mesusen / oft ghesuspecteert vande secten / oft die ghewoonlijck zijn hen oncken te dincken. Ende indien sulcke lieden inde wet ghestelt waren / Wy willen ende bevelen dat onse Suster de Coninghinne dowagiere van Hongerijen ende t'hooft ende lieden van onsen secreten rade de selve doen schandelijcken destitueren ende priveren van hare staten / Een exempele van alle andere / sonder dat sy in toecomende tijden meer inde wet sullen moghen wesen oft hebben administratie vande ghemeene saecken: Ontbieden daerom me ende bevelen onsen lieven ende ghetrouwen den hooft-President ende lieden van onsen secreten ende groote Raden / Cancellier ende lieden van onsen rade in Brabandt/ Gouverneur / President / ende lieden van onsen Rade te Luxemburgh. President ende lieden van onsen rade in Vlaenderen. Gouverneur President ende lieden van onsen Rade in Artthoys / Hoogh-Bailliu ende die lieden van onsen rade te Berghen in Henegouwe / Stadthouder die eerste ende andere onse raden in Hollandt / Gouverneur / President ende lieden van onsen rade te Namen / Gouverneur van Rijssele / Douwap / ende Orchies. Stadthouder President ende lieden van onsen rade in Vrieslandt / van Overijssel / Utrecht / ende Groeninghen / Provost van Valencijn / Rentmeesters van Bewest ende Beoosterscheit in Zeelandt / Schouteth van Mechelen. Ende alle andere onse Rechteren / Officieren/ Wetthouders / ende onderseten / dat sy dese onse teghenwoordighe ordonnantie ende alle de pointen ende articulen voorseyd scherpelijck onderhouden ende observeren / ende de welcke wy willen onderhouden ende ghe-observeert te worden voor edict ende eeuwighe wet / sonder eenighe contraventie oft teghenseggen / Niet teghenstaende eenighe privilegien/ rechten / costumen / oft vsantien ter contrarien / tot den welcken wy upt

onser

onſer rechter Wetenthepdt ende volle maght ghederogeert hebben / ende derogheren bp deſen. Verbiedende alle onſe voorſepde rechteren / Officieren / ende Werhouderen aenſchou te nemen op de pzivilegien / coſtumen oft vſancien / bp de welcke onſe voorſepde ordonnantien in eenighen pointe ſoude moghen werden verachtert oft belet. Ende op dat van al deſ voorſepdt is niemandt ignorantie en hebbe oft pretendere / ſoo willen wp dat onſe voorſepde Gouverneurs / Raden / ende Officieren elck in ſijn juriſdictie ende bewindt / deſen onſen brief doen condighen ende uptroepen ter plaetſen daermen ghewoonelpcken is publicatie te doene / procederende teghen de overtreders van onſe voorſepde ordonnantien bp vaſte executie reele vande penen hier boven verhaelt. Want ons alſoo ghelieft. Des t'oorconden ſoo hebben wp onſen zeghel hier aen doen hanghen. Ghegheven in onſer ſtadt van Bruſſel den iij. dach van October / Jn't jaer ons Heeren M. D. ende XL. van onſen Keyſerrycke dat XXJ. Ende van onſen rycke van Caſtilien ende andere dat XXD.

FINIS.

Onder ſtondt gheſchreven.

By den Keyſer in zijnen Raedt.

Ende gheteeckent

Verreycken.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google